

Beslut

efter kvalitetsgranskning av läsfrämjande
arbete i grundskolan – med särskilt fokus på
undervisningen i svenska i årskurs 4–6 vid
Jätttestenskolan i Grums kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19-20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning vid Jätttestensskolan avseende verksamhetens kvalitet inom det läsfrämjande arbetet i grundskolan – med särskilt fokus på undervisningen i svenska i årskurs 4–6. Med läsfrämjande arbete avses här undervisningsinslag och aktiviteter som syftar till att stimulera och vidga elevers läsintresse och utveckling av goda läsvanor.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: <https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/pagaende-inspektioner/lasframjande-arbete-i-grundskolan/>

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Jätttestensskolan i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: Läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *flera delar* integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse.

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del.

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att på ett strukturerat sätt ta reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor för att synliggöra eventuella mönster och skillnader i de egna elevgrupperna. Detta som grund för att på ett genomtänkt och varierat sätt kunna stimulera alla elevers läsintresse.

Bedömningsområde 2: Skolans övergripande läsfrämjande arbete

Skolinspektionen bedömer att skolans övergripande läsfrämjande arbete *i flera delar* är strategiskt och uthålligt.

Utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande delar.

- Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan, samt vid behov genomföra insatser för att möta identifierade skillnader.
- Rektorn behöver ta en mer aktiv roll när det gäller att utveckla skolans läsfrämjande arbete. I detta ingår att rektorn behöver följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i skolans läsfrämjande arbete. Detta som grund för att vid behov initiera utvecklingsinsatser.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **9 september 2022** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån de identifierade utvecklingsområdena och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall (bilaga 3) användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till

skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2020:8002) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: Läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6

Här bedöms i vilken utsträckning lärarna integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse. I detta ingår att:

- Lärarna sätter läsningen i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang samt tydliggör syftet med läsningen. Lärarna ger eleverna rika möjligheter till social interaktion och samtal kring det lästa.

- Lärarna framhåller läsningens värde genom att de visar intresse för vad eleverna läser samt ger läsningen utrymme och prioritet i undervisningen.
- Lärarna arbetar på ett genomtänkt och varierat sätt för att stimulera alla elevers läsintresse. Lärarna riktar läsfrämjande insatser särskilt mot elever med svagt intresse för eller ringa vana vid att läsa, eller som i övrigt begränsas av stereotypa mönster i sin läsning. Lärarna matchar läsmaterialet med elevernas intressen, erfarenheter och behov. Lärarna visar att de har höga förväntningar på samtliga elever genom att förmedla att alla elever kan utvecklas till goda läsare.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *flera delar* integrerar läsfrämjande inslag i undervisningen i svenska i årskurs 4–6, för att stimulera och vidga såväl flickors som pojkars läsintresse.

Granskningen visar att lärarna delvis sätter de texter som eleverna läser i ett innehållsmässigt och socialt sammanhang samt försäkrar sig om att syftet med läsningen blir tydligt för eleverna genom att arbeta ämnesövergripande. Lärarna sätter de texter eleverna läser i ett innehållsmässigt sammanhang bland annat genom att hjälpa eleverna att skapa en förförståelse för texter de ska läsa och arbeta ämnesövergripande. Vidare ger lärarna eleverna möjligheter till social interaktion och samtal kring det lästa, men granskningen visar också att denna del kan utvecklas vad gäller individuellt lästa texter.

Granskningen visar vidare att lärarna främjar elevernas läsintresse genom att framhålla läsningens värde. Lärarna gör detta genom att visa intresse för vad eleverna läser och uppmuntrar dem att berätta om sin läsning. Vidare ger lärarna läsningen utrymme och tidsmässig prioritet i undervisningen. Exempelvis anstränger sig lärarna för att skapa fysiska miljöer knutna till undervisningen som stimulerar till läsning.

Granskningen visar att lärarna i vissa delar arbetar aktivt med läsfrämjande insatser och riktar dem särskilt mot elever med svagt intresse för eller ringa vana att läsa. Lärarna har en viss kännedom om elevernas intressen, erfarenhet och behov genom att uppmärksamma bokval och genom att samtala med eleverna om deras läsning. Lärarna har dock inte på något strukturerat sätt tagit reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor i elevgrupperna. Detta innebär att lärarnas kännedom om de elever och elevgrupper som särskilt behöver få ta del av läsfrämjande insatser till viss del är begränsad. Lärarna arbetar dock generellt för att främja elevernas läsintresse. Vidare erbjuder lärarna eleverna vägledning för att matcha läsmaterial med elevernas intressen, erfarenheter och behov, både när det

gäller individuell läsning och gemensamma texter. Eleverna har en riklig tillgång till böcker i klassrummet samt tillgång till både ett skolbibliotek och ett angränsande kommunbibliotek som möter elevernas intressen och behov.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierat utvecklingsområde* nedan.

Motivering

Lärarna främjar elevernas läsintresse genom att sätta läsningen i ett innehållsmässigt sammanhang samt tydliggöra syftet med läsningen

Granskningen visar att lärarna sätter de texter som de eleverna läser i ett innehållsmässigt sammanhang och försäkrar sig om att syftet med läsningen framgår för eleverna. I intervju med lärarna framkommer att de sätter de texter eleverna läser i ett innehållsmässigt sammanhang genom att arbeta ämnesövergripande. Exempel på ämnesövergripande arbeten är demokrati och djur. Enligt lärarna får eleverna läsa både skönlitteratur och faktatexter inom olika teman. Lärarna sätter även läsning i ett sammanhang genom att skapa en förståelse till texten. Inför den egna läsningen förklarar läraren svåra ord, berättar om författaren och ger eleverna en kort beskrivning om vad texten handlar om. Vidare framkommer det i intervju med lärarna att de också använder bilder för att presentera en text före läsning samt också för att sammanfatta en text efter läsning.

Lärarna berättar också att de strävar efter att sätta texter i autentiska sammanhang för att tydliggöra syftet med läsningen och stimulera elevernas läsintresse. Exempelvis skriver eleverna i årskurs 6 en egen bok tillsammans som de marknadsför på en extern bokfestival samt skriver om en text till ett berättarmanus. I intervjuer med eleverna framkommer att de mestadels upplever att läsningen känns meningsfull.

Lärarna sätter läsningen av gemensamma texter i ett socialt sammanhang, dock är den sociala interaktionen och samtal kring individuellt lästa texter begränsad

Granskningen visar att eleverna får möjligheter till social interaktion och samtal kring gemensamt lästa texter. Av intervjuer med elever och lärare framkommer att eleverna i samtliga årskurser ges möjligheter att samtala kring gemensamt lästa texter både före och efter läsningen. Exempelvis kan lärarna före läsning berätta kort om bokens innehåll, ta upp och diskutera svåra ord och begrepp med eleverna eller introducera boken med hjälp av en bild. Efter läsningen får eleverna exempelvis diskutera frågor som lärarna ger dem och sammanfatta det de läst för varandra. I årskurs 4 sker oftast samtal kring texter i helklass, medan det i årskurserna 5 och 6 också sker i mindre grupper. Det framkommer i intervjuer med

lärarna att de alla läser högt i sina klasser, men att mängden högläsning avtar med stigande årskurser.

Granskningen visar att eleverna i begränsad utsträckning får möjlighet till social interaktion och samtal kring de individuellt lästa texterna. I granskningen framkommer få exempel där elevernas ges möjligheter till social interaktion kring de texter de läser individuellt. Exempel som eleverna nämner är att de pratar med sin lärare om svåra ord eller gör något på egen hand såsom teckna eller skriva en egen text med inspiration från den bok de läst. Lärare nämner att eleverna både kan välja fakta- och skönlitterära texter individuellt för den tysta läsningen.

Lärarna främjar elevernas läsintresse genom att framhålla läsningens värde

Granskningen visar att lärarnas undervisning reflekterar värdet av läsning och uppmuntrar dem till viss del att berätta om sin läsning. Lärarna reflekterar också värdet av läsning genom att visa intresse för elevernas tankar kring det lästa. Eleverna berättar att lärarna visar intresse för deras läsning genom att fråga dem vad de tycker om de böcker de läst. Vidare förmedlar lärarna, enligt eleverna, att det är viktigt att de kan läsa för att de ska utveckla sitt språk och för att de ska kunna ta till sig vad som händer i samhället. Vidare framkommer det av intervjuer med lärarna att både lärare och äldre elever fungerar som läsande förebilder för eleverna i årskurserna 4–6.

Granskningen visar vidare att läsningen ges utrymme och tidsmässig prioritet i undervisningen. Eleverna får rika och regelbundna möjligheter för såväl hög som tyst läsning och lärarna uppmanar eleverna att även läsa på sin fritid. Det framgår av intervju med lärarna att läsningen kan inledas i skolan och att eleverna sedan får fortsätta läsa hemma för att därefter fortsätta bearbeta texten i skolan. Enligt lärarna ger det eleverna goda förutsättningar att utvecklas i sin läsning. Vidare skapar lärarna läsplatser som stimulerar till läsning utifrån skolans förutsättningar, såsom extra läsvänliga miljöer i grupp rum samt arrangerar särskilda lästillfällen som till exempel "läsmys" i klassrummet. Läsmiljöerna är, enligt eleverna och lärarna lugna. Vidare framkommer i intervjuer med lärare och elever att bibliotekarien regelbundet presenterar ett större antal böcker för klasserna som sedan lämnas kvar i klassrummet under en längre period.

Lärarna arbetar i vissa delar aktivt med läsfrämjande insatser och riktar dem särskilt mot elever med svagt intresse och ringa vana vid att läsa

Granskningen visar att lärarna delvis arbetar på ett medvetet sätt för att stimulera alla elevers läsintresse. Lärarna beskriver att de har viss kännedom om den egna elevgruppens läsintresse och behov genom elevernas bokval och genom att de samtalar med eleverna om deras läsning. Lärarna har dock inte på något strukturerat sätt tagit reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor. Lärarna uttrycker i intervjuer att de upplever att läsintresset skiftar mellan och inom klasser och de kan se ett vikande läsintresse över tid på skolan, likt det som skett i

samhället. För att motverka dessa mönster ger lärarna eleverna läsläxor, hjälper elever med att välja bok och arrangerar läsprojekt. Ett sådant läsprojekt har elevernas deltagande i den nordiska läsveckan varit.

Även om lärarna inte tar reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor på ett strukturerat sätt framgår det att lärarna generellt arbetar för att främja elevernas läsintresse samt riktar vissa insatser mot läsovana elever. Det framkommer i intervjuer med elever och lärare att en bibliotekarie kommer tre gånger varje läsår och presenterar böcker och läser ett stycke ur olika böcker i klasserna med syfte att stimulera eleverna till läsning. Lärarna berättar att de arbetar mycket med högläsning för alla elever med syfte att särskilt stimulera svaga läsare. I vissa klasser stimuleras läsningen genom lästävlingar och läsbingo. Lärarna berättar även att de ger information till alla vårdnadshavare om läsningens betydelse och pratar också om det med eleverna. Vidare menar lärarna att det är viktigt att välja en bok som alla elever klarar av när de läser en gemensam bok. Lärarna uppger också att de är måna om att skicka hem engagerande böcker till elever som behöver extra lässtimulans och att de ägnar mera tid att prata om läsningen med läsovana elever. För dessa elever finns det även tillgång till talböcker och inläsningstjänst.

Granskningen visar att lärarna vägleder eleverna för att matcha läsmaterial med elevernas intressen och erfarenheter, både när det gäller gemensam och individuell läsning. Lärare berättar att de ger alla elever möjlighet att läsa böcker vars innehåll de kan relatera till sina egna intressen och erfarenheter. Detta gör lärarna genom att de ser till att det finns en tillgång till en stor bredd och variation av läsmaterial tillgängliga i klassrummet. Eleverna kan välja mellan skönlitterära böcker och faktaböcker med olika svårighetsgrad och ämnen. Val av texter kan göras både av läraren, av eleven eller genom gemensamma beslut av eleverna. Vidare framkommer i elevintervjuer att de får hjälp att hitta böcker som intresserar dem av både lärarna och bibliotekarien. Eleverna säger i intervjuer att lärarna känner dem och vet vad de gillar att läsa.

Identifierat utvecklingsområde

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla arbetet med att på ett strukturerat sätt ta reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor för att synliggöra eventuella mönster och skillnader i de egna elevgrupperna. Detta som grund för att på ett genomtänkt och varierat sätt kunna stimulera alla elevers läsintresse.

Av Skolinspektionens granskning framgår att lärarna har viss kännedom om den egna elevgruppens läsintresse och behov genom elevernas bokval och genom att samtala med eleverna om deras läsning. Lärarna arbetar generellt arbetar med att

främja elevernas läsintresse samt riktar vissa insatser mot läsovana elever. Lärarna tar dock inte på ett strukturerat sätt reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor. Lärarna har därmed ett begränsat underlag för att kunna identifiera eventuella mönster och skillnader som kan finnas kopplat till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön som begränsar eleverna i deras läsning.

Av skollagen framgår att alla barn och elever ska få den ledning och stimulans som de behöver för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt de nationella målen. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹ Enligt läroplanen för grundskolan ska skolan aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling.²

Sverige har under ett antal år sett ett vikande läsintresse bland barn och unga.³ Det finns orosmoln kopplade till en bristande likvärdighet avseende såväl läsförståelse som läsintresse, relaterat till både kön och socioekonomisk bakgrund.⁴ Att det finns stora och systematiska skillnader mellan flickor och pojkar och olika socioekonomiska grupper, vad gäller läsintresse och läsförmåga, visar att skolan inte på ett tillräckligt sätt förmår kompensera elever med mindre gynnsamma förutsättningar.⁵

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna på ett mer strukturerat sätt tar reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor för att identifiera eventuella mönster och skillnader som kan finnas kopplat till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön. Detta som grund för att på ett medvetet sätt kunna anpassa läsundervisningen till de enskilda eleverna och vid behov stärka upp med undervisningsinslag som syftar till att motverka mönster som begränsar eleverna i deras läsning.

¹ 1 kap. 4§ samt 3 kap. 2§ skollagen (2020:800).

² Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

³ Skolverket (2019). *PISA 2018 15-åringars kunskaper i läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Internationella studier 487*, s. 45–46; Skolverket (2017). *PIRLS 2016 Läsförmågan hos svenska elever i årskurs 4 i ett internationellt perspektiv*, s. 39–40; Statens Medieråd (2019). *Ungar och Medier*, s. 7; SOU 2018:57. *Barns och ungas läsning – ett ansvar för hela samhället*, s. 232, 248.

⁴ SOU 2018:57, s. 26.

⁵ SKL (2019). *Se, förstå och förändra – att motverka könsskillnader i skolresultat*, s. 57; Brozo (2019). *Att lyfta oengagerade och lågpresterande pojkars läsning* i Skolverkets modul *Perspektiv på litteraturundervisning*, Del. 2 Att välja texter, s. 2ff.

Bedömningsområde 2: Skolans övergripande läsfrämjande arbete

Här bedöms i vilken utsträckning skolans övergripande läsfrämjande arbete är strategiskt och uthålligt. I detta ingår att:

- Skolan bedriver ett strategiskt läsfrämjande arbete genom att rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan mellan olika aktörer och som uppmuntrar lärare att sprida läsfrämjande strategier till varandra. I det strategiska läsfrämjande arbetet ingår också att skolbiblioteket utgör en viktig resurs samt att skolan skapar fysiska och sociala miljöer som syftar till att stimulera elevernas läsintresse.
- Skolan uppmärksammar mönster och skillnader mellan olika elevgrupper när det gäller elevernas läsintresse, läsvanor och läsförmåga. Rektorn med personal genomför insatser för att möta identifierade mönster och skillnader vad gäller läsintresse och läsvanor på den egna skolan. Rektorn förmedlar höga förväntningar på alla elever och skolpersonal när det gäller läsning.
- Skolan bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn intar en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Med utgångspunkt i uppföljning och analys av såväl resultat som skolans arbetsprocesser initierar rektorn vid behov utvecklingsinsatser avseende det läsfrämjande arbetet.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att skolans övergripande läsfrämjande arbete *i flera delar* är strategiskt och uthålligt.

Skolinspektionens granskning visar att skolan i viss mån bedriver ett strategiskt arbete för att främja elevernas intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor. Rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan mellan olika aktörer och av kunskapsspridning. I det strategiska läsfrämjande arbetet är det närliggande kommunbiblioteket en viktig resurs där bibliotekarien stödjer arbetet i skolbiblioteket. Granskningen visar att det på rektorns initiativ skett vissa förbättringar vad gäller den fysiska miljön som syftar till att stimulera elevernas läsning. För att förbättra kvaliteten inom det strategiska arbetet kan dock rektorn i högre grad leda ett arbete för att skapa stimulerande läsmiljöer på skolan, och göra eleverna delaktiga i utformningen av dessa miljöer.

Vidare visar granskningen att skolan i viss mån uppmärksammar och möter skillnader mellan olika elevgrupper. Rektorn med personal har en viss förståelse för de generella skillnader som finns mellan olika elevgrupper vad gäller läsintresse, läsvanor och läsförmåga. Rektorn tar dock inte initiativ till att skapa en övergripande bild av eventuella skillnader vad gäller läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan. Skolan gör inga kontinuerliga uppföljningar och analyser i olika årskurser och elevgrupper gällande området för att även elever med mindre gynnsamma förutsättningar ska få möjlighet att utveckla en vilja och intresse för läsning. Rektorn med personal genomför ändå i viss mån insatser för att möta ett generellt sjunkande läsintresse bland eleverna. Rektorn förmedlar också höga förväntningar på alla elever och skolpersonal.

Granskningen visar att skolan till viss del bedriver ett utvecklingsarbete när det gäller läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn intar i viss mån en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen, men leder inget arbetet för att följa upp och analysera resultat och arbetsprocesser som påverkar och ingår i det läsfrämjande arbetet. De uppföljningar som görs av skolans läsfrämjande arbete sker främst på initiativ av lärare och bibliotekarien.

Skolinspektionen har identifierat två utvecklingsområden inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdena och rekommendationer för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierade utvecklingsområden* nedan.

Motivering

Skolan bedriver till viss del ett strategiskt arbete avseende att främja elevernas intresse för läsning och utveckling av goda läsvanor

Granskningen visar att rektorn verkar för en undervisningskultur som kännetecknas av samverkan mellan olika aktörer och av kunskapsspridning. Rektorn berättar i intervju att det finns strukturer på skolan där lärare samverkar och sprider kunskap kring arbete med läsning. Rektorn nämner arbetslagmöten, ämneskonferenser samt arbetsplatsträffar som sådana tillfällen. Lärare berättar i intervjuer att de har planerat och genomfört läsfrämjande aktiviteter vid flera tillfällen där elever i årskurs 8 agerade läsande förebilder för elever i årskurs 5. Detta projekt utökades så småningom till att även inkludera ett äldreboende och förskolan. Projektet kommer att tas upp när pandemin är över. Hela skolan har även varit involverad i projektet "Hela Värmland läser". Lärarna nämner att de har ämneskonferenser med lärarna som undervisar i årskurserna 4–9 vilket möjliggör planering av läsfrämjande aktiviteter. Ett exempel på planering och genomförande av ämneslärarna är projektet Bokfestival och Läsande förebilder.

Rektorn och lärarna berättar att det finns flera aktörer som har ett samarbete med skolan inom ramen för Skapande skola. Tillsammans med Skapande skola har

lärarna arbetat fram ett arbetssätt med högläsning som utgångspunkt. Det framkommer i intervju med rektorn att hen vill stimulera och stötta lärarnas initiativ i deras arbete för att främja elevernas läsning.

Granskningen visar vidare att såväl rektorn som skolpersonal ser skolbiblioteket som en viktig resurs i det läsfrämjande arbetet. Skolan har tillgång till ett skolbibliotek och ett närliggande kommunalt bibliotek. Bibliotekarien på det kommunala biblioteket beskrivs som ett nav i skolans läsfrämjande aktiviteter. Samtliga klasser i årskurserna 4–6 får besök av bibliotekarien regelbundet. Vid dessa besök presenterar bibliotekarien nya böcker och läser ur dem. I samtliga lärarintervjuer framkommer hur viktig bibliotekarien är i skolans läsfrämjande arbete, då de tätt samverkar kring elevernas val av böcker. För eleverna är det naturligt att besöka kommunbiblioteket i skolarbetet. Skolans egna bibliotek är inte bemannat med en bibliotekarie utan det finns tillgängligt för eleverna när en lärare öppnar för dem. Kommunbibliotekarien och lärarna beslutar tillsammans vad de ska köpa in för ny litteratur till skolans bibliotek.

Granskningen visar att rektorn i viss mån leder ett arbete för att skapa fysiska och sociala miljöer i skolan som syftar till att stimulera elevernas läsintressen. I intervju med rektorn framkommer att hen tycker att den fysiska miljön med syfte att stimulera läsning kan utvecklas på skolan. Rektorn säger också att skolans lokaler begränsar deras möjlighet att utforma läsfrämjande miljöer och att det skulle behövas ombyggnationer för att skapa fler sådana. Vidare berättar rektorn att en lärare i årskurserna 4–6 har fått i uppdrag att förbättra den fysiska miljön i vissa klassrum med syfte att stimulera elevernas läsintresse.

Skolan uppmärksammar och möter i viss mån skillnader mellan olika elevgrupper

Granskningen visar att det finns en viss medvetenhet kring generella skillnader mellan olika elevgrupper vad gäller läsintresse, läsvanor och läsförmåga kopplade till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön. Lärarna berättar i intervju att de uppskattar att cirka 40 procent av skolans elever kommer från icke läsande miljöer. Rektorn berättar att skolan har identifierat och signalerat behovet av läsinsatser till huvudmannen, där också läsfrämjande aktiviteter ingår. Som resultat av detta bildades en läsgrupp i kommunen med uppgift att göra en läsplan som beskriver arbetet i kommunens arbete för att främja läsintresse och läsförmågan. Personalen och skolläda ger i intervjuer exempel på generella insatser för att stimulera elevers läsning.

Lärarna berättar att de genom att ställa frågor kring elevernas läsintressen skaffar sig en medvetenhet kring deras läsvanor och läsintressen. I intervju med rektorn och personal framkommer dock att skolan inte genomför några specifika uppföljningar och analyser gällande elevernas läsvanor och läsintresse för att skapa en övergripande bild av eventuella mönster på skolan. Däremot följer rektorn och personalen upp elevernas läsförmåga med utgångspunkt från betyg, nationella prov

och DLS-tester. Enligt lärarna är de medvetna om att det finns en variation i klasserna när det gäller läsintresse och läsvanor och även att läsintresset avtar med stigande ålder. De säger också att de försöker kompensera detta genom en riklig tillgång på böcker, mycket högläsning och andra läsfrämjande åtgärder. Rektorn nämner också vikten av att tidigt identifiera svaga läsare.

Granskningen visar att rektorn förmedlar höga förväntningar på alla elever och skolpersonal. Rektorn nämner medarbetarsamtalet som ett viktigt tillfälle att förmedla förväntningar på att lärarna bedriver en undervisning av hög kvalitet och att de i sin tur förmedlar höga förväntningar på eleverna. I intervjuer med lärare framkommer att rektorn visar vikten av läsningens värde genom att stötta dem i deras arbete med läsfrämjande arbete. Lärarna uttrycker också en medvetenhet om hur deras bemötande och förväntningar på eleverna påverkar i vilken mån eleverna ser sig själva som läsare.

Skolan bedriver till viss del ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser

Granskningen visar att rektorn i flera delar intar en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Skolledningen och lärarna beskriver i intervjuer att rektorn skapar förutsättningar för personalen att arbeta läsfrämjande. Rektorn beskriver att hen vill stödja lärares initiativ till läsfrämjande insatser både organisatoriskt och ekonomiskt i arbetet med läsfrämjande aktiviteter. Exempel på detta är att lärarna har fått tid för inläsning av ungdomslitteratur. Rektorn lyfter också samarbetet mellan skolan och kommunbiblioteket som viktigt. I samtliga intervjuer framkommer att kommunbiblioteket genomför generella insatser, som att presentera böcker i klasserna, för att främja elevernas intresse för läsning. Granskningen visar också att de läsfrämjande insatser som genomförs görs på initiativ från lärare med stöd från rektorn. Rektorn uttrycker sin höga tillit till lärarnas profession i det läsfrämjande arbetet. Rektorn berättar att hen arbetar för att synliggöra läsningens betydelse i skolans utvecklingsplan och på huvudmannanivå genom ett initiativ till en läsutvecklingsplan för all utbildningsverksamhet. Rektorn följer även vilka läsfrämjande insatser som genomförs i kommunen i övrigt genom kommunens kulturgrupp. I kulturgruppen tas till exempel frågor som samarbete med kommunens bibliotek upp.

Det framkommer i intervju med lärarna och rektorn att rektorn skaffar sig en viss överblick över lärarnas undervisning och kompetens när det gäller läsfrämjande arbete genom samtal med lärarna, genom sina biträdande rektorer och genom att delta i ämneskonferenser. Det framkommer i intervjuer med lärarna att uppföljning av skolans läsfrämjande arbete dock främst sker av lärare och bibliotekarie muntligt på ämneskonferenser och i samtal med elever och inte systematiskt på skolnivå. Rektorn bekräftar denna bild och säger att det inte finns någon systematisk uppföljning av det läsfrämjande arbetet på skolan och att inga utvecklingsinsatser initieras utifrån sådana uppföljningar.

Identifierade utvecklingsområden

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom området bedömer Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas inom följande:

- Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan, samt vid behov genomföra insatser för att möta identifierade skillnader.
- Rektorn behöver ta en mer aktiv roll när det gäller att utveckla skolans läsfrämjande arbete. I detta ingår att rektorn behöver följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i skolans läsfrämjande arbete. Detta som grund för att vid behov initiera utvecklingsinsatser.

Granskningen visar att skolan delvis uppmärksammar och möter skillnader mellan olika elevgrupper. Rektorn med personal har en viss förståelse för de generella skillnaderna som finns mellan olika elevgrupper vad gäller läsintresse och läsvanor, men att dessa kunskaper inte sätts i relation till situationen på den egna skolan. Rektorn leder inte heller något samlat arbete för att upptäcka eventuella skillnader och mönster som kan finnas kopplat till socioekonomisk och utländsk bakgrund samt kön när det gäller elevernas läsintresse och läsvanor på den egna skolan. Rektorn med personal saknar också ett sammanhållet arbete för att genomföra insatser för att möta sådana mönster och skillnader.

Granskningen visar vidare att skolan till viss del bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. Rektorn intar i viss mån en aktiv roll när det gäller läsfrämjande insatser i utbildningen. Rektorn leder dock inte något arbete för att följa upp och analysera i vilken mån och hur det läsfrämjande arbetet bedrivs i undervisningen och utbildningen.

Av skollagen framgår att det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.⁶ Rektorn ansvarar för att planering, uppföljning och utveckling av utbildningen genomförs på skolenhetsnivå.⁷ En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁸ Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling.⁹ Resultat från tidigare kvalitetsgranskning visar att det är vanligt att

⁶ 2 kap. 9 § skollagen.

⁷ 4 kap. 4 § skollagen.

⁸ 1 kap. 4 § samt 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

⁹ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

skolor saknar systematiska och kontinuerliga uppföljningar av hur elevernas läsintresse utvecklas, och att de därmed saknar viktiga underlag för att utveckla läsundervisningen såväl på individnivå som på skolövergripande nivå.¹⁰

Sverige har under ett antal år sett ett vikande läsintresse bland barn och unga.¹¹ Elevernas lust att läsa tycks också avta med stigande ålder, detta samtidigt som grundskolans högre årskurser bjuder på allt mer avancerade och krävande texter.¹² Vidare finns det orosmoln kopplade till en bristande likvärdighet avseende såväl läsförståelse som läsintresse, relaterat till både kön och socioekonomisk bakgrund.¹³ Med ett minskande intresse för läsning och ökande skillnader mellan elever, ökar betydelsen av skolornas läsfrämjande arbete och vikten av att skolan hittar sätt att stimulera och vidga samtliga elevers läsintresse och läsning.¹⁴ Resultat från tidigare kvalitetsgranskning visar att både lärare och rektorer i många fall behöver bli bättre på att följa upp elevers intresse för läsning. Skolor reflekterar generellt inte över behovet av att mer systematiskt följa upp hur varje elevs intresse utvecklas. Därmed saknas också ett viktigt underlag för utveckling av läsundervisningen på individnivå, men också mer övergripande för respektive klass och skola.¹⁵

Skolinspektionen rekommenderar att rektorn utvecklar skolans övergripande läsfrämjande arbete så att det blir mer strategiskt och uthålligt. I detta ingår att skolan i högre grad uppmärksammar och möter skillnader mellan olika elevgrupper. Rektorn behöver ta initiativ till att skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader på den egna skolan genom kontinuerliga uppföljningar och analyser av elevernas läsintresse och läsvanor i olika årskurser och elevgrupper. Genom uppföljningar av läsintresse som undervisningsrelaterad fråga visar rektor också att den frågan är prioriterad och att lärarnas sätt att undervisa har betydelse för elevernas läsintresse. Rektorn kan utifrån en sådan uppföljning och analys skapa en utgångspunkt för det fortsatta arbetet med att möta eventuella mönster och skillnader som identifierats på den egna skolan. I förekommande fall behöver rektorn även se till att särskilda ansträngningar görs för att även elevgrupper med mindre gynnsamma förutsättningar ska få möjlighet att utveckla vilja och intresse för läsning.

Vidare rekommenderar Skolinspektionen att skolan i högre grad bedriver ett utvecklingsarbete avseende läsfrämjande insatser i undervisningen och utbildningen. I detta ingår att rektorn tar en mer aktiv roll genom att följa upp och

¹⁰ Skolinspektionen (2016). *Läs- och skrivundervisningen inom ämnena svenska/svenska som andraspråk i årskurserna 4–6*, s. 5, 13.

¹¹ SOU 2018:57, s. 232, 248, 276; Skolverket (2019), s. 45–46; Skolverket (2017), s. 39–40.

¹² Statens Medieråd (2019), s. 7.

¹³ SOU 2018:57, s. 26.

¹⁴ SOU 2018:57, s. 89.

analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i det läsförbättrande arbetet samt, vid behov, initierar utvecklingsinsatser.

Av granskningen framgår att skolan har goda förutsättningar för att utveckla skolans arbete inom området genom de befintliga strukturer för samverkan som finns på skolan samt personalens kompetens och engagemang inom området.

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Caroline Engskär, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit undervisningsråd Marita Bergman. I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även utredarna Robert Östberg och Stina Johansson deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Jättstensskolan under höstterminen 2021. Granskningen har genomförts på distans via digitala intervjuer. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Marita Bergman och Robert Östberg.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever.
- En gruppintervju med lärare som undervisar i svenska i årskurserna 4–6.
- En gruppintervju med lärare som undervisar i textrika ämnen.
- En intervju med skolans rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt Skolverkets officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Jättstensskolan, med Grums kommun som huvudman, är en grundskola med grundskolans årskurser 4–9. På skolan går totalt 489 elever, varav 227 elever i årskurserna 4–6. I årskurserna 4–6 undervisar tolv lärare i ämnet svenska. Av dessa är åtta legitimerade och behöriga för den undervisning de bedriver.

Bilaga 2: Författningsstöd

Av skollagen framgår att utbildningen inom hela skolväsendet ska främja en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska få den ledning och stimulans som de behöver för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt de nationella målen. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.¹⁶

Av läroplanen för grundskolan framgår att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Språk, lärande och identitetsutveckling är nära förknippade. Genom rika möjligheter att samtala, läsa och skriva ska varje elev få utveckla sina möjligheter att kommunicera och därmed få tilltro till sin språkliga förmåga.¹⁷ Av kursplanen i svenska framgår att undervisningen ska stimulera elevernas intresse för att läsa och skriva.¹⁸ Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling.¹⁹

Skolan ska vara en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Skolan verkar i en omgivning med många kunskapskällor. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling.²⁰ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet. Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Lärarna ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.²¹ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga, får stöd i sin språk- och kommunikationsutveckling, upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt samt får möjligheter till ämnesfördjupning, överblick och sammanhang.²²

Förskoleklassen, fritidshemmet och skolan ska samverka på ett förtroendefullt sätt med varandra och förskolan för att stödja elevernas utveckling och lärande i ett långsiktigt perspektiv. Inför övergångar ska de berörda skolformerna och fritidshemmet utbyta kunskaper, erfarenheter och information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande. Läraren ska i samverkan med [...] lärare i övriga berörda

¹⁶ 1 kap. 4 § samt 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

¹⁷ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. Skolans uppdrag.

¹⁸ Ibid. 5.18. Svenska. Syfte.

¹⁹ Ibid. 2.2 Kunskaper.

²⁰ Ibid. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. God miljö för utveckling och lärande.

²¹ Ibid. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

²² Ibid. 2.2 Kunskaper. Riktlinjer.

skolformer och fritidshemmet utbyta kunskaper och erfarenheter samt information om innehållet i utbildningen för att skapa sammanhang, kontinuitet och progression i elevernas utveckling och lärande.²³

Det pedagogiska arbetet vid en skolenhet ska ledas och samordnas av en rektor. Rektorn ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas.²⁴ Rektorn beslutar om sin enhets inre organisation och ansvarar för att fördela resurser inom enheten efter barnens och elevernas olika förutsättningar och behov.²⁵ Rektorn ansvarar för att planering, uppföljning och utveckling av utbildningen (systematiskt kvalitetsarbete) genomförs på skolenhetsnivå. Inriktningen på det systematiska kvalitetsarbetet ska vara att de mål som finns för utbildningen i skollagen och i andra föreskrifter (nationella mål) uppfylls.²⁶

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn har ansvaret för skolans resultat. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att alla elever, för att själva kunna söka och utveckla kunskaper, får tillgång till och förutsättningar att använda läromedel av god kvalitet samt för att skolbibliotekets verksamhet används som en del i undervisningen för att stärka elevernas språkliga förmåga och digitala kompetens. Vidare har rektorn ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.²⁷

Utbildningen ska utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och de mänskliga rättigheterna, bland annat jämställdhet.²⁸ Skolan ska aktivt och medvetet främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oberoende av könstillhörighet. Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmönster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav och förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt. Skolan ska därför organisera utbildningen så att eleverna möts och arbetar tillsammans, samt prövar och utvecklar sin förmåga och sina intressen, med samma möjligheter och på lika villkor oberoende av könstillhörighet.²⁹

²³ Ibid. 2.5 Övergång och samverkan.

²⁴ 2 kap. 9 § skollagen (2010:800).

²⁵ Ibid. 2 kap. 10 §.

²⁶ Ibid. 4 kap. 4–5 §§.

²⁷ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 2.8. Rektorns ansvar.

²⁸ 1 kap. 5 § skollagen (2010:800).

²⁹ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet. 1. Skolans värdegrund och uppdrag. En likvärdig utbildning.

Bilaga 3: Mall för huvudmannens redovisning

Detta formulär kan användas som stöd när ni redovisar hur ni har arbetat med de utvecklingsområden som Skolinspektionen har identifierat i samband med kvalitetsgranskningen.

Redovisningen av vidtagna åtgärder ska fastställas av huvudmannen.

Utvecklingsområde 1: Lärarna behöver utveckla arbetet med att på ett strukturerat sätt ta reda på samtliga elevers läsintresse och läsvanor för att synliggöra eventuella mönster och skillnader i de egna elevgrupperna. Detta som grund för att på ett genomtänkt och varierat sätt kunna stimulera alla elevers läsintresse.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

Utvecklingsområde 2: Rektorn och skolpersonalen behöver genom kontinuerliga uppföljningar och analyser skapa en övergripande bild av eventuella mönster och skillnader gällande läsintresse och läsvanor bland eleverna på den egna skolan, samt vid behov genomföra insatser för att möta identifierade skillnader.
Redovisa vilka åtgärder som genomförts:
Beskriv hur skolenhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:
Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:
Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

--

Utvecklingsområde 3:

Rektorn behöver ta en mer aktiv roll när det gäller att utveckla skolans läsfrämjande arbete. I detta ingår att rektorn behöver följa upp och analysera såväl resultat som de arbetsprocesser som påverkar och ingår i skolans läsfrämjande arbete. Detta som grund för att vid behov initiera utvecklingsinsatser.

Redovisa vilka åtgärder som genomförts:

Beskriv hur skolenhetens kvalitet utvecklats avseende utvecklingsområdet:

Beskriv de effekter som eventuellt förväntas på längre sikt:

Beskriv eventuella ytterligare åtgärder som planeras:

En viktig del i Skolinspektionens arbete är att ta del av elevernas synpunkter om sin skolsituation i våra utredningar. Vi skulle därför vilja veta om ni återkopplat vårt beslut till eleverna och i så fall på vilket sätt?